

СОЦІАЛЬНІ ПЕРЕДУМОВИ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ У ВИДІ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Григорчак Д.В.,

аспірантка кафедри кримінального процесу
Національний університет «Одеська юридична академія»
м. Одеса, вул. Академічна, 8, Україна, 65009
e-mail: dianagrigorchak21@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-3385-6627>

SOCIAL PREREQUISITES FOR THE CRIMINALIZATION OF HUMAN TRAFFICKING OFFENSES IN THE CONDITIONS OF WAR IN UKRAINE

Hryhorchak D.V.,

PhD Student at the Department of Criminal Procedure
National University «Odesa Law Academy»
Odesa, Akademichna St., 8, Ukraine, 65009
e-mail: dianagrigorchak21@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-3385-6627>

Анотація. У статті досліджуються питання соціальних передумов криміналізації злочинів у виді торгівлі людьми в умовах війни в Україні, якому на сучасному етапі кримінологами приділено недостатньо уваги. На сьогодні відсутнє комплексне кримінологічне дослідження, що зумовлює потребу в його проведенні з урахуванням наукових результатів, отриманих у суміжних науках. У зв'язку з цим особливо важливим є визначення соціальних чинників, які сприяли криміналізації злочинів зазначеного виду.

Із розвитком суспільства та утвердженням у ньому поваги до фундаментальних прав людини, зокрема права на свободу, криміналізація торгівлі людьми стала необхідним засобом забезпечення соціальної справедливості. Водночас положення Кримінального кодексу України спрямовані на охорону прав особи від злочинних посягань, серед яких торгівля людьми є однією з найбільш грубих форм порушення людської гідності та свободи. У кримінально-правовій доктрині процес запровадження норм, що передбачають кримінальну відповідальність за певні діяння, визначається терміном криміналізація. Проте це питання потребує більш глибокого дослідження з урахуванням наукових здобутків фахівців у цій сфері.

У статті обґрунтовується, що криміналізація торгівлі людьми є наслідком об'єктивних соціальних процесів, які зумовили необхідність державного реагування на це явище через встановлення кримінально-правових заборон. Доведено, що соціальна зумовленість криміналізації торгівлі людьми пов'язана з розвитком суспільної свідомості, еволюцією правових систем і міжнародних стандартів захисту прав людини. Проаналізовано основні соціальні передумови, які сприяли формуванню кримінально-правових механізмів боротьби з цим злочином, зокрема історичні, морально-етичні, економічні та політичні фактори.

Варто зазначити, що соціальна, політична та правова необхідність криміналізації злочинів у вигляді торгівлі людьми взаємопов'язані та зумовлені як соціальними цінностями українського суспільства, так і міжнародними зобов'язаннями України. Це демонструє належний рівень кримінально-правової політики держави, яка в цій сфері відповідає потребам суспільства у протидії торгівлі людьми.

Ключові слова: злочинність, криміналізація, торгівля людьми, соціальні передумови, підстави криміналізації, воєнний стан, кримінологія.

Формул: 0, **рис.:** 0, **табл.:** 0, **бібл.:** 10.

Abstract. The article examines the issues of the social prerequisites for the criminalization of human trafficking in the context of war in Ukraine, a topic that has received insufficient attention from criminologists at the present stage. Currently, there is no comprehensive criminological study on this issue, which necessitates its in-depth examination, taking into account the scientific findings obtained in related fields. In this regard, it is particularly important to identify the social factors that have contributed to the criminalization of this type of crime.

With the development of society and the establishment of respect for fundamental human rights, particularly the right to freedom, the criminalization of human trafficking has become a necessary means of ensuring social justice. At the same time, the provisions of the Criminal Code of Ukraine are aimed at protecting individuals' rights from criminal encroachments, among which human trafficking represents one of the most egregious violations of human dignity and freedom. In criminal law doctrine, the process of introducing norms that establish criminal liability for certain acts is

defined by the term criminalization. However, this issue requires a deeper study, considering the scientific achievements of experts in this field.

The article substantiates that the criminalization of human trafficking is a consequence of objective social processes that have necessitated state intervention in this phenomenon through the establishment of criminal law prohibitions. It is proven that the social conditioning of human trafficking criminalization is linked to the development of public consciousness, the evolution of legal systems, and international human rights protection standards. The study analyzes the key social prerequisites that contributed to the formation of criminal law mechanisms to combat this crime, including historical, moral-ethical, economic, and political factors.

It should be noted that the social, political, and legal necessity of criminalizing human trafficking crimes is interrelated and determined both by the social values of Ukrainian society and by Ukraine's international obligations. This demonstrates an appropriate level of the state's criminal law policy, which, in this sphere, meets society's needs in countering human trafficking.

Keywords: crime, criminalization, human trafficking, social prerequisites, grounds for criminalization, martial law, criminology.

Formulas: 0, fig.: 0, tabl.: 0, ref.: 10.

Постановка проблеми. Проблематика торгівлі людьми на сучасному етапі залишається недостатньо дослідженою у кримінологічній науці, особливо з урахуванням її проявів в умовах гібридної війни та повномасштабного вторгнення РФ на територію України. Враховуючи, що комплексне кримінологічне дослідження відсутнє, то це зумовлює необхідність його ґрунтовного вивчення з урахуванням напрацювань у суміжних науках. З огляду на зазначене, дослідження соціальних передумов криміналізації торгівлі людьми є необхідним для розуміння об'єктивних чинників, що вплинули на формування кримінально-правових заборон. Аналіз соціальних передумов дозволяє виявити, які суспільні процеси сприяли визнанню цього явища злочином та формуванню відповідних правових механізмів його запобігання. Крім того, врахування соціальних передумов криміналізації торгівлі людьми є важливим для розробки ефективних заходів боротьби з торгівлею людьми, оскільки правові заборони мають ґрунтуватися на реальних потребах суспільства та враховувати динаміку соціальних змін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед наукових праць, у яких розглядаються окремі аспекти кримінологічної характеристики та заходів запобігання торгівлі людьми, варто відзначити дослідження таких авторів, як: В. С. Батиргарєєвої, В. І. Борисова, М. Г. Вербенського, Т. І. Возної, Б. М. Головкина, Л. О. Данильчук, Т. А. Денисової, І. М. Даньшина, Г. П. Жаровської, В. О. Іващенко, О. В. Козаченка, К. Б. Левченко, О. В. Лисодєда, О. В. Надена, А. А. Небитова, Ю. В. Раковської, Є. Д. Скулиша, Є. Л. Стрельцова, О. О. Титаренка, В. В. Турка, М. І. Фіалки,

С. О. Філіппова та інших, які висвітлюють різноманітні аспекти проблеми, включаючи профілактичні заходи, соціальні фактори та міжнародну співпрацю в боротьбі з торгівлею людьми тощо. Їхні роботи стали важливим внеском у розробку теоретичних та практичних підходів до запобігання цим злочинам. Однак кримінологічним аспектам торгівлі людьми присвячено всього декілька дисертацій. Зокрема, в 2011 році Ю. В. Раковська захистила дисертацію «Соціально-правова природа та детермінація торгівлі людьми: кримінологічне дослідження», у 2012 році А. А. Небитов захистив дисертацію «Кримінологічні засади запобігання торгівлі людьми або іншій незаконній угоді щодо людини». Окрім того, у 2016 року А. А. Небитов написав монографію на тему «Сексуальна експлуатація в Україні: кримінально-правовий та кримінологічний аналіз».

Не вирішені проблеми. В цілому аналіз наукових досліджень свідчить, що питання кримінологічного дослідження злочинів у вигляді торгівлі людьми не мають комплексного характеру. Детальне вивчення опублікованих наукових праць дозволило дійти висновку, що основний акцент у дослідженні зазначеної проблематики зосереджувався переважно в межах кримінально-правового та криміналістичного підходів. Вказане зумовлює актуальність подальших кримінологічних досліджень проблематики торгівлі людьми в умовах гібридної війни та повномасштабного вторгнення РФ на територію України, а саме – щодо кримінологічної обумовленості соціальних передумов криміналізації торгівлі людьми.

Метою статті є дослідження соціальних передумов криміналізації злочинів

у виді торгівлі людьми в умовах війни в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Із розвитком суспільства та утвердженням у ньому поваги до фундаментальних прав людини, зокрема права на свободу, криміналізація торгівлі людьми стала необхідним засобом забезпечення соціальної справедливості. Відповідно до статті 29 Конституції України, кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність. Водночас положення Кримінального кодексу України спрямовані на охорону прав особи від злочинних посягань, серед яких торгівля людьми є однією з найбільш грубих форм порушення людської гідності та свободи. У кримінально-правовій доктрині процес запровадження норм, що передбачають кримінальну відповідальність за певні діяння, визначається терміном «криміналізація». Криміналізація торгівлі людьми ґрунтується на принципах міжнародного права, положеннях національного законодавства та враховує напрацювання вітчизняної правової доктрини. Водночас це питання потребує глибшого наукового дослідження з урахуванням сучасних теоретичних і практичних здобутків у цій сфері.

Для кращого розуміння сутності криміналізації передусім слід детально проаналізувати категоріальний апарат, що визначає зміст досліджуваних понять.

Як зазначає В. М. Дрьомін, «терміни «криміналізація», «декриміналізація» раніше застосовувалися переважно у кримінальному праві для позначення процесів розширення або звуження сфери кримінально-правового регулювання, нині їх широко використовують для характеристики проникнення злочинних форм поведінки в різні сфери суспільного життя. «Криміналізація політики», «криміналізація економіки», «криміналізація культури», «криміналізація правоохоронних органів» – терміни, які відображають і реальну ситуацію в суспільстві, і напрями досліджень кримінологів, соціологів, економістів та інших представників соціальних наук» [1, с. 81]. Також професор зауважує, що «в умовах розширення глобалізаційних (інтеграційних) процесів, з одного боку, і загострення локальних конфліктів унаслідок дезінтеграційних процесів, з ін-

шого боку, інституційний устрій суспільства стає головною мішенню злочинного світу. У результаті кримінальні практики, проникаючи в різні сфери суспільного життя, чинять деструктивний вплив на діяльність базових соціальних інститутів. З іншого боку, масовість окремих видів злочинних проявів, особливо корисливої спрямованості, говорить про те, що подібні злочини стають досить буденними явищами і нормою соціальної поведінки. Фактично можна говорити про процеси інституціоналізації окремих видів кримінальних практик. Таким чином, ми зіштовхуємося з двома взаємопов'язаними глобальними процесами: криміналізацією соціальних інститутів і інституціоналізацією кримінальних практик» [1, с. 82]. Така точка зору дослідника є слушною, тому буде доцільним розглянути саме кримінально-правовий аспект криміналізації.

Як зазначає П. Л. Фріс, «криміналізація – це процес виявлення суспільно небезпечних видів людської поведінки, визнання на державному рівні необхідності, можливості й доцільності кримінально-правової боротьби з ними й, у випадку позитивної відповіді на ці питання, закріплення їх у законі як злочинів. Відповідно, декриміналізацію можна визначити як процес виявлення діянь, передбачених КК, які втратили суспільну небезпеку, фіксацію на державному рівні необхідності відмови від подальшого визнання їх як злочинів та відсутності необхідності та доцільності продовження кримінально-правової боротьби з ними і, в наслідок цього, виведення їх з кола злочинів» [2]. Також науковець стверджує, що «основним критерієм, що визначає криміналізацію, треба визнати доцільність її застосування для боротьби з конкретним видом діянь. Вирішення питання про доцільність пов'язано з констатацією того факту, що здійснення боротьби з відповідним видом антигромадської поведінки іншими (не кримінально-правовими) засобами є неможливим. Кримінально-правова політика націлює законодавця на відмову від застосування кримінальної відповідальності в усіх без винятку випадках, коли вона неспроможна слугувати меті зменшення рівня злочинності відповідного виду» [3, с. 342].

На думку А. А. Вознюк, «криміналізація – встановлення кримінально-правової

заборони (визнання того чи іншого діяння злочинном), а декриміналізація – її скасування» [4, с. 51].

Д. О. Балобанова стверджує, що «криміналізація є процес виявлення суспільно небезпечних форм індивідуальної поведінки, визнання допустимості, можливості й доцільності кримінально-правової протидії їм і фіксації їх у законі як злочинних і кримінально караних. Криміналізувати діяння – значить визначити, що ступінь його суспільної небезпеки настільки великий, що воно не може розглядатися як провина, а повинне тягти застосування кримінально-правових заходів впливу» [5, с. 81].

А. Ф. Зелінський зазначає, що «проблеми криміналізації та декриміналізації, посилення та пом'якшення санкцій за деякі види злочинів повинні вирішуватись не в руслі політики, що постійно змінюється, а у відповідності з визнаними у цивілізованому суспільстві загальнолюдськими моральними цінностями, принципами гуманізму, справедливості, законності та милосердя» [6, с. 15-16]. Підтримуючи вказану позицію, А. М. Орлеан зазначає, що «діяння має визнаватись злочинним не тоді, коли це вигідно певним державним органам або політичним силам, а винятково у випадках, коли воно об'єктивно відповідає розробленим наукою критеріям криміналізації. Тому вплив кримінальної політики держави на криміналізацію повинен бути обмежений науково розробленими критеріями криміналізації. Разом з тим, враховуючи комплексний характер кримінальної політики, повністю позбавитись такого впливу навряд чи можливо» [7, с. 60].

Досліджуючи стадії криміналізації суспільно-небезпечних діянь, О. О. Дудоров зазначав, що «криміналізація охоплює (повинна охоплювати): отримання та оцінку інформації про появу (поширення) в країні певної поведінки, яка становить суспільну небезпеку; визначення можливих шляхів протидії їй; прогнозування наслідків запровадження відповідної кримінально-правової заборони; ухвалення рішення про встановлення кримінальної відповідальності за вказану поведінку; розроблення законопроекту та його прийняття» [4, с. 51].

На думку Д.О. Балобанової, «криміналі-

зація може здійснюватися за рахунок розширення в складі опису предмета злочину або кола потерпілих. У деяких випадках криміналізація провадиться шляхом вилучення окремих ознак з диспозиції норми. Це стосується всіх статей, у диспозиції яких була скасована адміністративна преюдиція» [5, с. 61].

Слід зазначити, що визнання певних діянь злочинними повинно ґрунтуватися на врахуванні соціально-психологічних та історичних чинників. Якщо норми кримінального права не відповідають рівню розвитку суспільної свідомості та очікуванням громадськості, їх реалізація залишатиметься формальною або здійснюватиметься виключно шляхом державного примусу. Це, в свою чергу, знижує ефективність правозастосування та послаблює вплив кримінально-правових норм на поведінку осіб. Для забезпечення реального впливу кримінального права необхідно, щоб його норми мали соціальне, психологічне та історичне обґрунтування. Лише за умови відповідності загальноприйнятим суспільним цінностям і традиціям правові приписи можуть ефективно регулювати суспільні відносини та протидіяти злочинним проявам. Будь-яка нормативна система, що не враховує соціально-психологічні закономірності організації поведінки людей, залишатиметься суто декларативною та не матиме реального впливу на суспільну реальність. Тому ключовим фактором у процесі криміналізації є суспільне схвалення відповідного заходу. Іншими словами, криміналізація повинна мати соціальне підґрунтя, тобто підтримку з боку більшості населення, що формується на основі негативної оцінки суспільством певного діяння. Відсутність такої підтримки може спричинити ігнорування правової норми або її неефективне застосування, що врешті-решт зведе нанівець її юридичне та соціальне значення. Таким чином, криміналізація має бути не лише юридично виправданою, а й відповідати соціальним очікуванням і реальним потребам суспільства.

На думку А. С. Політової, «криміналізація суспільно небезпечних діянь, що мають місце в суспільстві, без сумніву, відіграє провідну роль серед засобів впливу на злочинність» [8, с. 12], та вона зазначає, що «суспільна небезпечність є однією з най-

важливіших підстав кримінально-правової заборони. Це, по суті, найголовніший критерій криміналізації, оскільки саме ним оперує суспільна думка, визнаючи те чи інше діяння злочинним, іноді навіть раніше, ніж це робить законодавець» [8, с. 12].

Варто погодитись з позицією Д. О. Балабанової, яка зазначає, що «визначення меж втручання кримінального закону в життя людей базується на тому, що охоронювані ним цінності значущі не тільки для суспільства в цілому, але й для конкретних індивідів, які зацікавлені в охороні визнаних ними цінностей із застосуванням правових засобів. Отже, діяння, яке підлягає криміналізації, повинно становити загрозу як для суспільства в цілому, так і для конкретних людей і сприйматися в суспільній свідомості як таке, що потребує кримінально-правової заборони» [9, с. 231-232]. Слід підкреслити, що конкретний індивід у цьому розумінні не є окремою особою, а виступає узагальненою конструкцією – типізованим образом, що характеризується певними соціально-демографічними, морально-психологічними та іншими властивостями.

Окрім того, науковець слушно звертає увагу на те, що «кримінально-правова заборона, відображаючи об'єктивні потреби суспільства в протидії суспільно-небезпечній поведінці, відіграє роль соціального замовлення, а, отже, лише врахування всіх факторів, які впливають на криміналізацію, у їхній сукупності та взаємозв'язку, а також дотримання інших умов криміналізації дозволить прийняти кримінально-правову норму, доцільність видання якої буде обґрунтованою, а ефективність дії – досить високою» [9, с. 248].

Процес криміналізації відіграє ключову соціальну роль, спрямовану на захист суспільно значущих цінностей та встановлення чітких меж допустимої поведінки. Соціальна зумовленість криміналізації відображає відповідність кримінально-правових заборон суспільним інтересам, визначаючи обґрунтованість визнання певних діянь злочинними. Необхідність криміналізації обумовлена потребою захисту суспільних цінностей та регулювання поведінки, яка загрожує громадському порядку, безпеці та моралі. Вона враховує рівень суспільної

свідомості, моральні орієнтири та соціальні очікування, що забезпечує підтримку правових норм більшістю населення. Щодо соціального аспекту криміналізації торгівлі людьми, це явище односпайно визнається неприйнятним як у демократичних державах, так і в суспільстві загалом, що виключає можливість дискусій щодо необхідності його кримінально-правової заборони. Однак окремі аспекти, зокрема ті, що пов'язані з українськими реаліями, потребують подальшого ґрунтовного аналізу.

Варто погодитись з Ю. В. Раковською, яка здійснюючи кримінологічне дослідження соціально-правової природи та детермінація торгівлі людьми, зазначає, що «у результаті повторення та передачі з покоління в покоління зразків поведінки і практик використання праці залежних людей із метою отримання економічної вигоди, сприйняття рабства як об'єктивно існуючої, неминучої соціальної реальності та підтримка цієї діяльності громадськістю й державою перетворює його на соціальний інститут. Рабство як економічний інститут покликаний забезпечувати соціальний порядок, процес виробництва, розподіляти та перерозподіляти матеріальні блага та їхні еквіваленти. Торгівля рабами стала додатковою генеруючою силою, яка активізувала суспільний розвиток. Соціальний інститут работоргівлі є продуктом та результатом історичного розвитку» [10, с. 77]. Автор приходить до висновку, що «торгівля людьми як протиправний інститут сучасності замінив неефективно діючі соціальні інститути і став одним із способів пристосування людини до життя, що дозволяє в сучасних умовах одним збагачуватися та задовольнити широкий спектр своїх потреб, а іншим – виживати й задовольняти свої первинні потреби. Діяльність злочинних організацій, що спеціалізується на торгівлі людьми, впливає на економіку держави, ринок її послуг, товарів, формує ціни на них. Тривалість існування торгівлі людьми та здатність пристосовуватися до різних умов суспільного життя зумовили її інституціоналізацію. Існування інституту торгівлі людьми свідчить про його великий потенціал пристосовуватися до суспільних формації та породжувати масову кримінальну активність» [10, с. 103-104].

Далі звернемося до підстав такої криміналізації, до того ж, за основу будуть взяті підстави, які запропоновані А. М. Орлеаном в дисертаційній роботі «Соціальна обумовленість криміналізації та кримінально-правова характеристика торгівлі людьми». Так, у своєму дослідженні науковець приходить до висновку, що «підстави для криміналізації торгівлі людьми у законодавця дійсно були. Це явище має достатній для криміналізації ступінь суспільної небезпечності, носить явно не випадковий та не одноразовий характер і є настільки суттєвим порушенням прав людини та суспільної моралі, що аксіоматично не може бути допустимим у демократичному суспільстві. У нашій країні об'єктивно існують умови торгівлі людьми, котрі неможливо усунути без застосування кримінальної відповідальності. Україна має міжнародні зобов'язання криміналізувати торгівлю людьми та її найбільш суспільно небезпечний різновид – работоргівлю. Враховуючи наведені обставини, а також той факт, що торгівля людьми порушує велику кількість передбачених Конституцією прав та свобод громадян України, криміналізація цього явища є своєчасним, закономірним та соціально обумовленим кроком» [7, с. 167].

Першою та ключовою підставою криміналізації торгівлі людьми науковець називає достатньо високий ступінь суспільної небезпечності діяння, адже це визначає доцільність встановлення кримінально-правової заборони. Торгівля людьми становить особливо високу ступінь суспільної небезпеки, оскільки завдає шкоди базовим моральним засадам суспільства, підриваючи його цінності, такі як свобода, гідність і рівність, а також негативно впливає на суспільну моральність, підриває процес самовиховання молоді та створює загрозу для генофонду нації, зокрема через відтік працездатної молоді та жінок. Торгівля людьми посягає на такі основоположні права, як особиста свобода, статевая недоторканність, здоров'я, і навіть життя. Криміналізація торгівлі людьми також обґрунтована її економічним характером: це «злочинний промисел», який приносить надзвичайно високі прибутки злочинцям, займаючи третє місце після торгівлі наркотиками та зброєю. А. М. Орлеан, зважаючи на вищезазначене, зазначає, що

законодавець справедливо визнав торгівлю людьми тяжким, а в окремих випадках – особливо тяжким злочином. Це підкреслює високий рівень суспільної небезпеки цього явища та необхідність його криміналізації [7, с. 62-65].

На думку автора, суть другої підстави криміналізації полягає у тому, що така форма антисуспільної поведінки повинна бути не випадковою та не одноразовою, та має нижню межу (такі діяння мають бути відносно поширеними) та верхню межу (автор зазначає, що «таке суттєве порушення прав людини та суспільної моралі аксіоматично не може бути загально-використовуваним у демократичному суспільстві» [7, с. 65]). Науковець робить висновок, що «ці діяння перебувають у наведених вище межах: вони мають тенденцію до поширення, не є поодинокими та випадковими і водночас їх не можна віднести до загальновикористовуваних» [7, с. 65]. Загалом варто погодитись із тезою про поширеність торгівлі людьми, однак проведений аналіз дозволяє стверджувати, що офіційна статистика не враховує значної кількості латентних злочинів, що виступає додатковим детермінуючим чинником зростання динаміки таких злочинів.

Як наступну підставу автор зазначає «наявність умов вчинення цього злочину, котрі неможливо усунути без застосування кримінальної відповідальності» [7, с. 66]. Науковець стверджує, що «існування кримінально-правової заборони, на наш погляд, дійсно змушує певну частину громадян утриматись від такої поведінки під загрозою кримінальної репресії, застерігає потенційних жертв цього злочину від згоди на небезпечні пропозиції, а також, у сукупності з іншими (некримінальними) заходами, стимулює протидію торгівлі людьми» [7, с. 67]. В цілому, погоджуючись із вказаною підставою, зазначимо, що вчинення вказаних злочинів з високим рівнем суспільної небезпеки потребує застосування саме кримінальних покарань як найсуворішого заходу державного примусу, оскільки інші види відповідальності є недостатніми.

Наступною підставою криміналізації А. М. Орлеан визначає наявність міжнародно-правових зобов'язань України щодо протидії торгівлі людьми. Так, варто зазначити,

що стаття про відповідальність за торгівлю людьми в кримінальному законодавстві України з'явилася завдяки імплементації норм міжнародного права. Окрім того, у диспозиції ч. 1 ст. 149 КК України законодавець поєднав міжнародно-правове розуміння сутності торгівлі людьми з такою формою даного злочину як власне торгівля людиною.

І п'ятою підставою, на думку автора, є необхідність кримінально-правової гарантії охорони конституційних прав та установлень. Безумовно, торгівля людьми суттєво порушує конституційні права та свободи людини, передбачені Конституцією України, що обумовлює незаперечну необхідність кримінально-правової охорони цих прав як ключової гарантії їх реального здійснення. Перераховані підстави, на нашу думку, є основоположними.

Безумовно, криміналізація торгівлі людьми є наслідком об'єктивних потреб суспільства у кримінально-правовій охороні основоположних прав і свобод людини, зокрема права на свободу, гідність та особисту недоторканність.

Література:

1. Дрьомін В. М. Злочинність як соціальна практика: інституціональна теорія криміналізації суспільства: монографія. Одеса: Юридична література, 2009. 616 с.
2. Фріс П. Л. Кримінально-правова політика української держави: теоретичні, історичні та правові проблеми: монографія. Київ: Атіка, 2005. 331 с.
3. Фріс П. Л. Ідеологія кримінально-правової політики: монографія. Івано-Франківськ: Супрун В. П., 2021. 489 с.
4. Вознюк А. А. Кримінальне право України. Загальна частина: конспект лекцій. Київ: Нац. акад. внутр. справ, «Освіта України», 2016. 236 с. URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/e17065a4-ba35-4190-ac5f-0a951da5ebce/content> (дата звернення: 10.01.2025)
5. Балобанова Д. О. Теорія криміналізації: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право». Одеса, 2007. 200 с.
6. Зелінський А. Ф. Кримінологія: навчальний посібник. Харків: Рубікон, 2000. 240 с.
7. Орлеан А. М. Соціальна обумовленість криміналізації та кримінально-правова характеристика торгівлі людьми: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2003. 226 с.
8. Політова А. С. Кримінально-правова характеристика злочинів проти свободи особи за законодавством України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Донецьк, 2007. 241 с. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0408U000496#> (дата звернення: 10.01.2025)
9. Балобанова Д. О. Динаміка кримінального права України (теоретикоприкладне дослідження): дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право». Одеса, 2021. 456 с.
10. Раковська Ю. В. Соціально-правова природа та детермінація торгівлі людьми: кримінологічне дослідження: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право». Одеса, 2011. 214 с.

References:

1. Driomin, V. M. (2009). Zlochynnist yak sotsialna praktyka: instytutsionalna teoriia kryminalizatsii suspilstva [Crime as a social practice: Institutional theory of criminalization of society]: monohrafiia. Odesa: Yurydychna literatura. 616 p.
2. Fris, P. L. (2005). Kryminalno-pravova polityka ukraïnskoï derzhavy: teoretychni, istorychni ta pravovi problemy [Criminal-legal policy of the Ukrainian state: Theoretical, historical, and legal problems]: monohrafiia. Kyiv:

Висновки. Враховуючи вищевикладене, слід зазначити, що криміналізація торгівлі людьми має глибокі історичні та соціальні передумови, що визначають її необхідність як важливого елемента кримінально-правової політики. Історично це явище завжди сприймалося як порушення базових прав і свобод людини, зокрема права на свободу, гідність та особисту недоторканність. З огляду на значну суспільну небезпеку торгівлі людьми та її руйнівний вплив на моральні засади суспільства, ще в минулих століттях виникла необхідність жорсткої протидії цьому явищу через кримінально-правові механізми.

Варто зазначити, що соціальна, політична та правова необхідність криміналізації злочинів у вигляді торгівлі людьми взаємопов'язані та зумовлені як соціальними цінностями українського суспільства, так і міжнародними зобов'язаннями України. Це демонструє належний рівень кримінально-правової політики держави, яка в цій сфері відповідає потребам суспільства у протидії торгівлі людьми.

Atika. 331 p.

3. Fris, P. L. (2021). Ideolohiia kryminalno-pravovoi polityky [Ideology of criminal-legal policy]: monohrafiia. Ivano-Frankivsk: Suprun V. P. 489 p.

4. Vozniuk, A. A. (2016). Kryminalne pravo Ukrainy. Zahalna chastyna [Criminal law of Ukraine. General part]: konspekt lektsii. Kyiv: Nat. akad. vnutr. sprav, «Osvita Ukrainy». 236 p. URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/e17065a4-ba35-4190-ac5f-0a951da5e6ce/content> (Accessed January 10, 2025)

5. Balobanova, D. O. (2007). Teoriia kryminalizatsii [Theory of criminalization]: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.08 «Kryminalne pravo ta kryminolohiia; kryminalno-vykonavche pravo». Odesa. 200 p.

6. Zelinskyi, A. F. (2000). Kryminolohiia [Criminology]: navchalnyi posibnyk. Kharkiv: Rubikon. 240 p.

7. Orlean, A. M. (2003). Sotsialna obumovlenist kryminalizatsii ta kryminalno-pravova kharakterystyka torhivli liudmy [Social conditionality of criminalization and criminal-legal characteristics of human trafficking]: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.08. Kharkiv. 226 p.

8. Politova, A. S. (2007). Kryminalno-pravova kharakterystyka zlochyniv proty svobody osoby za zakonodavstvom Ukrainy [Criminal-legal characteristics of crimes against personal freedom under the legislation of Ukraine]: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.08. Donetsk. 241 p. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0408U000496#!> (Accessed January 10, 2025)

9. Balobanova, D. O. (2021). Dynamika kryminalnoho prava Ukrainy (teoretyko-prykladne doslidzhennia) [Dynamics of criminal law of Ukraine (theoretical and applied research)]: dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.08 «Kryminalne pravo ta kryminolohiia; kryminalno-vykonavche pravo». Odesa. 456 p.

10. Rakovska, Yu. V. (2011). Sotsialno-pravova pryroda ta determinatsiia torhivli liudmy: kryminolohichne doslidzhennia [The socio-legal nature and determination of human trafficking: Criminological research]: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.08. «Kryminalne pravo ta kryminolohiia; kryminalno-vykonavche pravo». Odesa. 214 p.

Стаття надійшла до друку 19 січня 2025 року